DOMOVNÍ PROHLÍDKA JAKO KRIMINALISTICKÁ METODA V RÁMCI VYŠETŘOVÁNÍ DROGOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI /ČÁST PRVNÍ/

HOME SEARCH AS A FORENSIC METHOD WITHIN DRUG CRIME INVESTIGATION /FIRST PART/

JIŘÍ STRAUS[a,b], TOMÁŠ KREJČÍ[c]

[a] University of Finance and Administration, Prague, The Czech Republic
[b] University of Chemistry and Technology, Prague, The Czech Republic
[c] National Drug Headquarters Criminal Police and Investigation Service, Police of The Czech Republic

Abstrakt: V článku je pojednáno o domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků jako kriminalistické metodě a jejím využití při vyšetřování drogové trestné činnosti. Pozornost je věnována aspektům při zajišťování kriminalisticky relevantních informací, kriminalistických stop a postupu před realizací domovní prohlídky. V příspěvku je uveden postup při realizaci domovní prohlídky z hlediska kriminalistické taktiky. Důraz je kladen na nutnost správné volby požadovaného institutu prohlídky ve vztahu k objektu zájmu a význam řádného odůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu, pokud mají být prohlídky provedeny před zahájením trestního stíhání. V závěru autoři vyjadřují názor na zlepšení realizace domovní prohlídky a náměty na zefektivnění postupu.

Klíčová slova:
domovní prohlídka; návykové látky; zajišťování stop

ÚVOD

K realizaci přímého prověřování podezřelých objektů, míst a osob policejními orgány se v kriminalistické činnosti využívá metody prohlídky. Prohlídka je kriminalistická metoda spočívající v přímém prověřování objektů, míst a osob policejními orgány za účelem nalezení a zajištění osob a věcí důležitých pro plnění úloh Policie ČR. Domovní prohlídka je úkon sám o sobě velmi specifický a náročný, jednak díky požadavkům na rozsáhlou přípravu, jednak z důvodu vlastního provedení.

Prohlídka mající souvislost s drogovou trestnou činností má však, oproti jiným druhům trestné činnosti, jistá specifika týkající se zejména důrazu na bezpečnost zdraví zasahujících policistů a osob přítomných na prohlídce. Je to dáno zejména druhovou skladbou a množstvím věcí, které

jsou při prohlídkách zajišťovány jako věci důležité pro trestní řízení, kdy se jedná z velké části o různé kyseliny, louhy a rozpouštědla v případě nelegálních laboratoří na výrobu metamfetaminu nebo různé postřiky a hnojiva v případě indoor pěstíren konopí. Neméně důležitou skutečností ohrožující zdraví zasahujících policistů jsou amatérsky a neodborně provedené zásahy do elektroinstalace v prohlížených objektech nebo zákroky v době, kdy stále probíhá chemická reakce. Účelem prohlídek je tedy zajištění osob nebo věcí, které jsou důležité pro trestní řízení.

POVOLOVACÍ MECHANISMUS PROHLÍDKY

Podle současné platné a účinné právní úpravy je vydání příkazu k domovní prohlídce i prohlídce jiných prostor podmíněno vydáním písemného a odůvodněného příkazu soudce. U domovní prohlídky není žádná jiná možnost či alternativa než vydání příkazu. U prohlídky jiných prostor a pozemků je tomu jinak. Tr. řád udává dvě možnosti, za kterých je možné tuto prohlídku vykonat bez příkazu. První možností je že „*bez příkazu* může policejní orgán provést prohlídku *jiných prostor nebo pozemků, jestliže vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu. Policejní orgán je však povinen si bezodkladně dodatečně vyžádat souhlas orgánu oprávněného k vydání příkazu; v přípravném řízení tak činí prostřednictvím státního zástupce. Pokud oprávněný orgán souhlas dodatečně neudělí, nelze výsledek prohlídky použít v dalším řízení jako důkaz.*“ V tomto ustanovení jsou dány dvě podmínky, které musí být splněny současně. Jednak „příkazu nelze předem dosáhnout“, policejnímu orgánu nebyl předem znám objekt, ve kterém by bylo třeba provést prohlídku (např. podezřelý byl zadržen v dosud neznámém vozidle) a není v průběhu běžící realizace reálná možnost si příkaz zajistit. Jednak když „věc nesnese odkladu“, v tom případě, když je třeba tuto prohlídku provést ihned k zajištění věci nebo osoby důležité pro trestní řízení, neboť např. hrozí její ukrytí na jiném místě, u věcí též její zničení, poškození nebo odstranění. Obě tyto podmínky musí být splněny zároveň. V praxi to probíhá tak, že je o celé věci z místa vyrozuměn dozorový státní zástupce, je provedena prohlídka jiných prostor a jakmile to okolnosti dovolí, je zpracována policejním orgánem písemná žádost o souhlas s provedením této prohlídky ve smyslu § 83a odst. 2 tr. řádu. Žádost je adresována příslušnému státnímu zastupitelství, které o dodatečný souhlas žádá příslušný soud. Přílohou této žádosti je zpracovaný protokol o provedení prohlídky, kde musí být kromě jiných povinných náležitostí, uvedeny okolnosti vedoucí k danému postupu.

Druhou možností je že „*bez příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor a pozemků také tehdy, pokud uživatel dotčených prostor nebo pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí, a své prohlášení předá policejnímu orgánu. O tomto úkonu však musí policejní orgán bezodkladně vyrozumět předsedu senátu oprávněného k vydání příkazu a v přípravném řízení státního zástupce.*“ Uživatelem dotčených prostor a pozemků je osoba, která prohlíženého prostoru nebo pozemku skutečně užívá, může jí být vlastník, nájemník, podnájemník, popř. osoby jim blízké. V praxi to opět vypadá tak, že uživatel, většinou se jedná o uživatele motorového vozidla, sám vyhotoví písemné prohlášení, že souhlasí s provedením prohlídky, a toto prohlášení předá policejnímu orgánu, nebo toto své prohlášení nadiktuje policistům, kteří jej na místě vyhotoví na počítači, po vytisknutí jej osoba podepíše a předá zpět policejnímu orgánu. Následně je tedy přistoupeno k provedení prohlídky. Tato situace nastává velmi často tehdy, kdy si je osoba – uživatel jistý, že v zájmové prostoře není nic, co by mu mohlo přitížit nebo se domnívá, že věci v prostoře uložené nejsou ty věci, které by mohly policejní orgán zajímat. V prohlášení musí být uvedeny údaje k osobě, která prohlášení činí, jaké konkrétní prostory se prohlášení týká, kdy a kde je prohlášení

ISSN 1211-8834

činěno. Dále musí být uvedeno, že osoba souhlasí s prohlídkou dotčených prostor a následně musí být prohlášení touto osobou podepsáno. Ze strany policejního orgánu je poté kopie souhlasného prohlášení a kopie protokolu o prohlídce zaslána na vědomí dozorovému státnímu zástupci.

Věci a osoby důležité pro trestní řízení

Zákonnou podmínkou pro provedení domovní prohlídky je skutečnost, *„je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.“* Ze stejných důvodů je možné vykonat *„i prohlídku prostor nesloužících k bydlení (jiných prostor) a pozemků, pokud nejsou veřejně přístupné.“* Smyslem prohlídky je tedy nalezení věcí a osob důležitých pro trestní řízení. Z trestního řádu vyplývá, co se rozumí věcí důležitou pro trestní řízení. Jde o věc, která může sloužit pro důkazní účely, je nástrojem trestné činnosti, je výnosem z trestné činnosti, nebo je náhradní hodnotou za věc uvedenou.

STOPY TYPICKÉ PRO DROGOVOU TRESTNOU ČINNOST

Vyhledávání a zajišťování stop v rámci prohlídky se řídí obecnými pravidly kriminalistické techniky jako při ohledání místa činu. Přednost tedy mají pachové stopy (pokud by byla potřeba jejich zajištění) a mikrostopy. Další v pořadí by měly být stopy, které by mohly být lehce znehodnoceny, tj. biologické, daktyloskopické a trasologické. Základem musí být ale důraz na bezpečnost zasahujících osob a osob na úkonu přítomných a také to, aby nedošlo ke znehodnocení zajišťovaných stop nebo jejich vzájemné kontaminaci. Zajišťované stopy se na místě fotografují a následně se z celé prohlídky vyhotovuje fotodokumentace. Někdy se též vytváří topografická dokumentace a pořizuje se náčrtek. Náčrtek se vytváří zejména při prohlídce rozsáhlých objektů. Důvodem je lepší představa o členění objektu a místa zajištění stop. Důležité je místo zajištění stopy a následně i způsob jejího uložení do vhodných obalů. Balení stop a ukládání do vhodných obalů upravuje Pokyn policejního prezidenta č. 272/2016 Sb., o drogové kriminalitě.

Návykové látky a související stopy

Nejdůležitější skupinou zajišťovaných věcí – stop jsou samozřejmě návykové látky ve smyslu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, respektive uvedených v Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., ve znění pozdějších přepisů, a prekurzory jako výchozí látky k výrobě drog a další látky zakázané nebo regulované ve smyslu zákona č. 272/2013 Sb., o prekurzorech, ve znění pozdějších předpisů. Při manipulaci je nutné dbát zvýšené opatrnosti. Standardním postupem je skutečnost, že příslušníci policie při dokumentování trestné činnosti užívají rukavice, ale při drogové kriminalitě, zejména v nelegálních laboratořích a pěstírnách konopí, používají i další ochranné prostředky, kterými jsou například respirátory a jednorázové ochranné obleky. Při zajištění je nutné označit a zabalit každou zajišťovanou stopu zvlášť – tedy nesesypávat, nesmíchávat ani na první pohled podobné látky. Zajišťovat je v původních obalech, tedy tak, jak byly nalezeny a zajištěny.

Pokud je při výkonu prohlídky osobně přítomen znalec z odvětví chemie, tak ve spolupráci s ním se provádí odebrání vzorků ze stop k tomu vhodných. Se zajištěním drog souvisí také předměty sloužící k výrobě, tj. veškeré laboratorní sklo (tály, baňky), veškeré chemikálie užívané při výrobě (prekurzory, louhy, kyseliny), sudy s meziprodukty, nádoby s odpadem, ale také veškeré i dosud rostoucí rostliny konopí, hnojiva a technologie z pěstíren. Užívané laboratorní sklo nebo třeba sodíkové výbojky s hliníkovými stínítky jsou významným nosičem daktyloskopických stop. To vše může v rámci znaleckého zkoumání přinést zásadní informace k prokázání rolí jednotlivých osob při trestné činnosti, ovlivnit právní kvalifikaci a následně vést až k odsouzení osob. Je potřeba si uvědomit, že je nutné, alespoň fotografic-

ky zadokumentovat i množství prázdných obalů od chemikálií, neboť i toto může podat obrázek o době a rozsahu páchané trestné činnosti. O rozsahu nelegální výroby může svědčit i velikost reakčních nádob – baněk užitých k výrobě metamfetaminu, množství prekurzoru, jodu a červeného fosforu. I v nelegální laboratoři lze hovořit o „zákonu přiměřenosti nádob". Tedy velikost baňky odpovídá vyráběnému množství návykové látky. V domácích laboratořích jsou nacházeny menší baňky o objemech 100 – 1 000 ml, v těch velkých, řekněme až „průmyslových" laboratořích, jde o baňky o objemech 6 000 – 10 000 ml. Tyto velké baňky jsou vyráběny již na zakázku. Doba výroby metamfetaminu je ale ve všech nádobách prakticky stejná. Rozdíl je pouze v čase potřebném na zahřátí směsi, ale to je vyřešeno příslušným zdrojem tepla.

Listinné materiály

Mezi zájmové listinné materiály patří zejména rukou psané poznámky, a to ve vztahu k výrobnímu nebo pěstebnímu postupu, poznámky ke kontaktním adresám, telefonním číslům a jménům. Dále jsou to doklady prokazující zakoupení chemických látek, technologií a předmětů užitých k výrobě, jako jsou různé pokladní bloky, účtenky, faktury. Také písemnosti prokazující ubytování a tankování PHM v zájmových destinacích, v případě zahraničního prvku ve spise jde také o mapy měst. Dále jsou to smlouvy a písemnosti prokazující užívání nebo vlastnictví dotčených prostor, které budou sloužit jednak k prokazování vztahu osob k zájmovým objektům a jednak pro případné využití v rámci finančního šetření, jako jsou kupní smlouvy, nájemní smlouvy, doklady k motorovým vozidlům. Často se také nalézají doklady – ať už zájmových nebo také cizích osob, popř. částečné fotokopie dokladů.

Telefony a výpočetní technika

Důležitým zdrojem informací pro trestní řízení a také důkazem jsou mobilní telefony, počítače a různá paměťová média, respektive data na nich uložená. Při prověřování drogové trestné činnosti jsou velmi často nasazeny odposlechy. Pachatelé mobilní telefony, popř. uživatelská čísla, velmi často střídají. Nepoužívaných zařízení se obvykle úplně nezbavují, ale po nějaké době se k nim vrací. Proto bývá při prohlídkách zajišťováno značné množství mobilních telefonů. Na místě je nutné minimalizovat manipulaci s nalezenými telefony zejména s ohledem na případné další zkoumání z odvětví daktyloskopie nebo genetiky. Pokud osoba zadržená na místě prohlídky spolupracuje, je vhodné od této osoby zjistit maximum možných přístupových hesel, pinů a gest. To je aktuální hlavně v této přetechnizované době, kdy je velmi rozšířené užívání tzv. SMART zařízení. Pokud je to možné, tato zařízení se uvádí do tzv. „režimu letadla", aby se tak zabránilo manipulaci s obsahem dat na dálku. Je-li to nutné, zajišťují se telefony i s nabíječkou zasunutou v zařízení tak, aby bylo možné jej dobíjet. Pokud by se zajišťovaly CD-DVD nosiče, tak je nutné věnovat zvýšenou pozornost jejich poškození při balení. Jestliže je policejnímu orgánu předem známa skutečnost, že zájmová osoba využívá výpočetní techniku ve zvýšené míře, že je osoba této problematiky znalá, a to včetně zajištění techniky proti neoprávněnému přístupu, je zcela žádoucí, aby součástí týmu na prohlídce byl i znalec z oboru kybernetiky. Znalec na místě se uplatní také v případě poznatků na využívání dnes velmi populárních kryptoměn. V případě prohlídek je naprosto zásadní zajišťovat i nalezené navigace, jejichž vyhodnocení přináší množství důležitých informací. Také volně uložená paměťová media, jako flash disky a různé paměťové karty, jsou při drogové trestné činnosti věcmi důležitými pro trestní řízení. Zjištěná výrobní čísla telefonů a identifikační čísla nalezených SIM karet nebo obalů od SIM karet jsou v dalším průběhu řízení také využívána, a to zejména k ustanovení dosud neznámých uživatelů – osob zachycených v rámci odposlechu, nebo je využit institut dle § 88a

ISSN 1211-8834

tr. řádu, tj. zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, která jsou předmětem telekomunikačního tajemství.

Peníze a platební prostředky

Peníze se v rámci prohlídek zajišťují z toho důvodu, že jsou nebo mohou být výnosem z trestné činnosti nebo se zajišťují jako náhradní hodnota. Podle okolností případu se pak tyto peníze zajišťují pro výkon peněžitého trestu ve smyslu § 344a tr. řádu nebo pro výkon zabrání části majetku ve smyslu § 358b tr. řádu. V případě zajišťování peněžních prostředků musí být kladen důraz na přesnost, a bezchybnost. Peníze je nutné řádně spočítat. Je vhodné je na místě vyfotografovat, jednak na místě vlastního nálezu, jednak poté rozložené na nějaké rovné ploše tak, aby byla zpětně proveditelná kontrola. Tedy bankovky je nutné nafotit tak, aby byl rozpoznatelný jejich počet a nominální hodnota. Čísla a série jednotlivých bankovek není vždy nutné zachycovat. Toto se činí pouze za předpokladu, že v rámci dosud provedeného prověřování byl využit institut předstíraného převodu, popř. použit agent a bylo by nutné použité bankovky zajistit jako důkaz. Vždy je nutné si stanovit minimální hranici, od které se budou finanční prostředky zajišťovat. V současné době je to obvykle částka od 20 000,- Kč (nebo její ekvivalent v cizí měně), ale vždy je nutné výši této částky zkoumat individuálně. Důvodem k tomuto postupu jsou například nezabavitelná částka jednotlivce, životní minimum jednotlivce, normativní náklady na bydlení atd. Peníze se opět nemíchají z různých míst nálezů, vždy se jedná o samostatné stopy. Policie ČR má u České národní banky zřízeny účty pro potřeby trestního řízení v českých korunách a pro měny EUR a americký dolar. Při vkládání zajištěné finanční hotovosti do banky je zároveň provedena kontrola bankovek z důvodu jejich pravosti. Pokud by byla zajišťována jiná měna, než jak bylo uvedeno, tak tato je uschovávána v pokladnách útvaru. Na místě se dále, většinou fotograficky, zajišťují čísla bankovních účtů nebo jiných finančních produktů, čísla platebních karet apod., zejména pro potřeby následně prováděného finančního šetření. Při nálezu většího množství bankovek je také možné již využívat přenosné počítačky peněz. V případě očekávání výskytu kryptoměn je také vhodné využít přítomnost znalce. V současné době se vyskytuje několik stovek kryptoměn, kdy mezi nejznámější patří samozřejmě Bitcoin, Ethereum, Ripple XRP, Litecoin a další. Finanční prostředky se zajišťují výhradně do bezpečnostních uzavíratelných sáčků typu ORGATECH nebo DEBASAFE.

Další zajišťované věci

Mezi další významné věci, které jsou zajišťovány při prohlídkách, patří samozřejmě střelné zbraně a střelivo, kdy není rozhodující, zda podezřelý a následně obviněný je držitelem příslušného oprávnění pro držení a nošení zbraní a střeliva. V tomto případě je nutná zvýšená opatrnost jak při manipulaci a ukládání na místě výkonu prohlídky, tak i s ohledem na další převoz a předávání věcí ke znaleckému zkoumání. Nezřídka se vyžaduje na místo výjezd Pyrotechnické služby České republiky, který je nezbytný při nálezu výbušnin, zbraní s hromadným účinkem – granáty, RPG, nebo většího množství munice. Dále se na místě výkonu prohlídky z důvodu zajištění jako náhradní hodnoty zajišťují cenné – hodnotné věci, zejména se může jednat o šperky a cenné hodinky. U šperků je důležité fotografické zachycení s měřítkem. Zcela zásadní je v protokolu o prohlídce uvádět, že jde o šperk „ze žlutého kovu“ nebo z „bílého kovu“, obsahující „kámen bílé barvy“ atd. Šperky se tímto způsobem popisují z toho důvodu, že policejní orgán není na místě schopen posoudit, zda jde skutečně o zlato, ať už žluté nebo bílé, či zda jde o stříbro nebo případně o diamant, nebo se jedná o naprosto bezcenný kov či kámen. Samozřejmostí je zajištění věcí na první pohled pocházejících z jiné trestné činnosti (majetková, násilná), nebo doklady znějící na

jméno cizí osoby. Podstatné jsou také předměty – stopy, které mohou vést k individuální identifikaci osob podílejících se na trestné činnosti ve varnách či pěstírnách – kartáčky na zuby, různá holítka, viditelně používané respirátory nebo jiné obličej chránící ochranné prostředky, gumové rukavice, nedopalky cigaret apod.

Konec první části příspěvku, druhá část bude publikována v časopise Drugs & Forensics Bulletin NPC č. 1/2022.

Příspěvek vznikl v souvislosti s napsáním diplomové práce: Krejčí, Tomáš, *Domovní prohlídka jako úkon trestního řízení v rámci drogové trestné činnosti.* (vedoucí práce Straus Jiří) VŠFS, 2021.

Konflikt zájmů/Conflict of Interest:
Autoři prohlašují, že v souvislosti s tímto článkem jsou bez konfliktu zájmů

Corresponding Author:
prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc.,
e-mail: straus@email.cz
Vysoká škola finanční a správní, a.s.,
Estonská 500, Praha 10

Abstract:
The article deals with house searches and searches of other premises and land as a criminalistic method and use in the investigation of drug crime. Attention is paid to aspects in providing forensically relevant information, forensic traces and the procedure before the house search. The article presents the procedure for the implementation of a house search in terms of forensic tactics. Emphasis is placed on the need for the correct choice of the required institute of inspection in relation to the object of interest and the importance of proper justification of the urgency and non-repeatability of the act, if inspections are to be carried out before criminal proceedings are instituted. In conclusion, the authors express their opinion on improving the implementation of the house search and suggestions for streamlining the procedure.

Keywords:
Home search; illicit drugs; securing forensics evidence

LITERATURA
1) KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 130.
2) § 83a odst. 2 tr. řádu
3) ŠÁMAL, Pavel, Vladimír KRÁL, Josef BAXA a František PÚRY. *Trestní řád: komentář*. 4., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-634-4, s. 511.
4) § 83a odst. 3 tr. řádu
5) ŠÁMAL, Pavel, Vladimír KRÁL, Josef BAXA a František PÚRY. *Trestní řád: komentář*. 4., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-634-4, s. 511.
6) § 82 odst. 1 tr. řádu
7) § 83 odst. 2 tr. řádu
8) KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství
a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0, s. 55.
9) HLAVÁČEK, Jan, Miroslav PROTIVÍNSKÝ a kolektiv. Praktická kriminalistika. Kriminalistický ústav Praha Policie ČR. Praha 2006, s. 38-39.
10) ROMAN, Michael, Lukáš FRANĚK a Aneta TLUČHOŘOVÁ. Metamfetamin: velikost reakčních nádob a analýzy kapalných vzorků. Praha. 2015. [cit.24.04.2021] Dostupné z: http://krimiinfo.kup.pcr.cz/index.php/fyzikalni-chemicke-expertizy/1306-metamfetamin-velikost-reakcnich-nadob-a-analyzy-kapalnych-vzorku
11) HLAVÁČEK, Jan, Miroslav PROTIVÍNSKÝ a kolektiv. Praktická kriminalistika. Kriminalistický ústav Praha Policie ČR. Praha 2006, s. 111.

ISSN 1211-8834